
NOTULEN

Buitengewone Algemene Vergadering van Aandeelhouders van ING Groep N.V. Woensdag 25 november 2009 om 14.00 uur Rai Congrescentrum, Elicium gebouw, Amsterdam.

(Deze notulen zijn een weergave van de zakelijke inhoud van de vergadering.)

Agendapunt

1. Opening en mededelingen.
2. A. Strategie (ter bespreking).
B. Goedkeuring van een besluit van de Raad van Bestuur omtrent een belangrijke verandering van de identiteit of het karakter van de vennootschap of de onderneming (ter beslissing).
3. Machtiging tot uitgifte van gewone aandelen en tot uitsluiting van het voorkeursrecht (ter beslissing).
4. Sluiting.

Aanwezigen

- van de Raad van Commissarissen: de heren P.A.F.W. Elverding (voorzitter), J. van der Veer (vice-voorzitter), mevrouw J.P. Bahlmann, alsmede de heren H.W. Breukink, C.D. Hoffmann, P. Hoogendoorn, P.C. Klaver, G.J.A. van der Lugt, H. Manwani, A. Mehta, J.P. Tai, K. Vuursteen en L.J. de Waal;
- van de Raad van Bestuur: de heren J.H.M. Hommen (voorzitter), P.G. Flynn en J.V. Timmermans;
- 12 aandeelhouders en 347 certificaathouders;
- vertegenwoordigers van de Centrale Ondernemingsraad;
- de navolgende functionarissen:

de heer E.F.C.B. Boyer de la Giroday	beoogd vice-voorzitter Bestuur ING Bank N.V.
de heer T.J. McInerney	beoogd chief operating officer Bestuur ING Verzekeringen N.V.
de heer J-W.G. Vink	secretaris van de vennootschap
mevrouw L.G. van der Meij	secretaris van de vergadering

De vergadering wordt voorgezeten door de heer mr. P.A.F.W. Elverding.

1. Opening en mededelingen.

De voorzitter opent om 14.00 uur de vergadering en heet allen, aandeelhouders en certificaathouders ING Groep N.V., vertegenwoordigers van de Centrale Ondernemingsraad en van de pers, van harte welkom. De voorzitter geeft aan dat mevrouw Spero, lid van de Raad van Commissarissen, niet aanwezig kan zijn. Behalve de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen zitten ook de heer Boyer de la Giroday, beoogd vice-voorzitter van het Bestuur van ING Bank N.V., en de heer McInerney, beoogd chief operating officer van het Bestuur van ING Verzekeringen N.V., op het podium. De heer Boyer de la Giroday en de heer McInerney zullen vragen die specifiek betrekking hebben op het bank- respectievelijk het verzekeringsbedrijf, kunnen beantwoorden. Daarnaast zit op het podium de Secretaris van de Vennootschap, de heer Vink, tevens hoofd Juridische Zaken. Hij zal de stemmingen leiden.

De vergadering is in het Nederlands, maar de heren Flynn, Boyer de la Giroday en McInerney zullen in het Engels spreken. Voor iedereen is een koptelefoon beschikbaar om de vergadering in het Nederlands of in het Engels te volgen. Zoals goedgekeurd in de algemene vergadering van aandeelhouders van 25 april 2006 zal de vergadering via de internetsite van ING (www.ing.com) worden uitgezonden.

De voorzitter constateert dat aandeelhouders en certificaathouders conform de wet en de statuten van de vennootschap tot deze vergadering zijn opgeroepen, zodat de vergadering rechtsgeldige besluiten kan nemen. Voorts constateert hij dat door aandeelhouders en certificaathouders geen voorstellen ter behandeling in deze vergadering zijn ingediend.

Vervolgens deelt hij mede dat het geplaatste kapitaal van de vennootschap per de Registratiedatum bestond uit 2.063.147.969 gewone aandelen. In totaal 49.542.087 certificaten van gewone aandelen waren op de registratiedatum in het bezit van ING zelf, zodat daarop geen stemmen kunnen worden uitgebracht. Het totaal aantal stemmen dat kan worden uitgebracht, komt daarmee op 2.013.605.882.

Later in de vergadering wordt medegedeeld dat in deze vergadering aanwezig of vertegenwoordigd zijn 12 aandeelhouders en 347 certificaathouders, die op de registratiedatum in totaal 2.062.307.758 gewone aandelen hielden, waarop 2.012.765.671 stemmen kunnen worden uitgebracht. Exclusief Stichting ING Aandelen kunnen op de gewone aandelen 626.658.775 stemmen (31,12% van het totaal aantal stemmen) worden uitgebracht in de zaal en door middel van proxy voting.

De verslaglegging van deze vergadering wordt verzorgd door mevrouw Van der Meij. Er wordt van de gehele vergadering een bandopname gemaakt ten behoeve van het opmaken van de notulen.

Overeenkomstig artikel 32 lid 3 van de statuten zal een aandeelhouder of certificaathouder worden aangewezen die de notulen van deze vergadering mede vaststelt en tezamen met de voorzitter en de secretaris ondertekent. De voorzitter stelt voor hiertoe aan te wijzen de heer J.M.M. Groen uit Den Haag, certificaathouder, die reeds heeft verklaard de aanwijzing te zullen aanvaarden. De vergadering besluit bij acclamatie aldus.

De voorzitter verzoekt de aanwezigen de vragen in de vergadering zo kort en bondig mogelijk te formuleren.

2.A. Strategie (ter bespreking).

De voorzitter geeft de heer Hommen het woord voor een korte introductie die mede betrekking heeft op de agendapunten 2.B. en 3.

De heer Hommen heet alle certificaathouders welkom en memoreert de aankondiging van het omvangrijk pakket van maatregelen op 26 oktober. Dat pakket voorziet in maatregelen die een nieuw tijdperk voor ING gaan inluiden. Deze maatregelen vloeien voort uit plannen die al een aantal jaren op de agenda van de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur staan

en die een direct gevolg zijn van het Back tot Basics-programma dat eerder dit jaar is aangekondigd en dat uitvoerig aan de orde is gekomen op de jaarvergadering van april dit jaar.

De financiële crisis heeft ertoe geleid dat ING twee keer overheidssteun heeft moeten vragen. Een keer ter versterking van het kapitaal en de tweede keer om risico te verminderen bij een aantal portefeuilles. De afgelopen zes maanden hebben de Raad van Bestuur en de Management Boards van zowel de bank als verzekeringsbedrijf hard gewerkt aan het opstellen van een plan dat ten eerste de resultaten, de betrouwbaarheid en de transparantie van de organisatie moest verbeteren. Ten tweede moest de Nederlandse Staat terugbetaald worden. Een derde eis was dat voldaan moest worden aan de eisen die de Europese Commissie zou stellen.

Het plan dat vandaag zal worden voorgelegd, voldoet aan al deze eisen. Het voorziet in een splitsing van de bank en het verzekeringsbedrijf en vervolgens een proces van desinvestering van het verzekeringsbedrijf en het vermogensbeheer. Het plan voorziet verder in het terugbetalen van de eerste helft van de EUR 10 miljard staatssteun en voorts in de uitgifte van nieuw kapitaal ter waarde van EUR 7,5 miljard dat nodig is om deze aflossing te kunnen financieren.

Het splitsen van de onderneming is geen gemakkelijke beslissing geweest. ING is een groot financieel wereldconcern en de combinatie van bank- en verzekeringsbedrijf heeft in het verleden voordelen opgeleverd. Voornamelijk als gevolg van de financiële crisis zijn de voordelen nu veel minder evident en in feite zelfs negatief geworden. De nieuwe financiële realiteit vraagt om meer eenvoudige producten en dienstverlening, meer betrouwbaarheid en transparantie en om het terugdringen van complexiteit van het bedrijf. Splitsing is dan het meest voor de hand liggend. Deze keuze is geen veroordeling van de keuzes die in het verleden gemaakt zijn. De keuze van vandaag staat in het licht van vandaag, maar is ook een keuze voor de toekomst.

Vandaag bent u opgeroepen voor een Buitengewone Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het gaat hier om zeer ingrijpende besluiten die van groot belang zijn voor ING, voor de aandeelhouders en voor de certificaathouders. De heer Hommen zal de beslissingen die vandaag staan geagendeerd nader toelichten aan de hand van een presentatie.

De heer Hommen memoreert wat zich het afgelopen jaar heeft afgespeeld, waaronder de staatssteun in oktober 2008 en in januari 2009, de wisseling van de voorzitter van de Raad van Bestuur, de lancering van het programma Back to Basics en de invoering van een nieuw besturingsmodel waarbij het verzekeringsbedrijf en het bankbedrijf afzonderlijk werden neergezet. Vanaf eind juli werden de herstructureringsrichtlijnen van de EC bekend, die vorige week hebben geresulteerd in een herstructureringsplan dat de Europese Commissie heeft goedgekeurd.

De heer Hommen licht vervolgens kort de drie fases van het Back to Basics-programma toe dat eerder dit jaar is aangekondigd. Dit programma beoogt in de eerste fase het verbeteren van de financiële positie en het verminderen van de risico's. De maatregelen in de eerste fase zijn genomen en hebben het bedrijf aanmerkelijk versterkt. De balansverkortings is uitgekomen op 16%, terwijl ongeveer 10% was gepland. De doelstelling voor de kostenbeheersingmaatregelen van EUR 1 miljard is nu gehaald en het doel is nu bijgesteld naar EUR 1,3 miljard. Het aantal werknemers is teruggebracht met ongeveer 10.000 en de leverageratio in het bedrijf is

teruggedrongen van boven de 40 naar rond de 25. De risico's zijn verminderd en het kapitaal van ING is aanmerkelijk versterkt.

Een belangrijk onderdeel van de tweede fase van het Back tot Basics-programma is de focus op minder, maar onderling meer samenhangende bedrijven en het reduceren van de complexiteit van de groep. Sinds begin dit jaar zijn al acht desinvesteringen gedaan die samen circa EUR 3,8 miljard zullen opleveren en zullen leiden tot een vrijval van kapitaal van EUR 2,7 miljard. De resultaten van het bedrijf zijn ook aanmerkelijk verbeterd. De commerciële resultaten bedroegen in het derde kwartaal EUR 2,4 miljard en het nettoresultaat na belasting was EUR 500 miljoen. De complexiteit van de groep is gereduceerd door de introductie van een nieuw besturingsmodel. Per 1 juni is een apart bestuur gecreëerd voor de bank en voor de verzekeraar. In de laatste fase van het Back to Basics-programma zal ING zich richten op mogelijke investeringen in de markten waarop ING zich concentreert.

Vervolgens licht de heer Hommen het splitsingsvoorstel nader toe. Komend jaar staat in het teken van het ontvlechten van de bancaire en de verzekeringsactiviteiten. Er zullen twee bedrijven worden gecreëerd. De ingehouden winsten, zowel van de bank als van de verzekeraar, zullen de komende tijd kunnen worden gebruikt om de staatsschuld terug te betalen. De overheid is bereid om met ING in gesprek te gaan om te bezien of voor de tweede helft van de staatsschuld meer aantrekkelijke terugbetalingsvoorwaarden kunnen worden bedongen. Voor het desinvesteringsproces zullen alle mogelijke opties worden bekeken, van beursgang tot verkoop. De belangen van alle stakeholders zullen in dit proces worden meegewogen.

Door de crisis is er een sterkere vraag naar eenvoud en transparantie en een grotere noodzaak tot efficiency en lagere kosten. De noodzaak tot eenvoud wint het van het bank/verzekeringsmodel. Dankzij de splitsing kan zowel de bank als de verzekeraar zich gaan concentreren op het verbeteren van de operationele prestaties en daarmee sneller en beter inspelen op de behoeften van de klant. Aandeelhouders krijgen zo een meer transparant beleggingsobject. Zowel de bank als de verzekeraar hebben voldoende schaalgrootte. De bank staat in de top 15 van Europa en de verzekeraar staat in de top 10 wereldwijd.

De bank is niet alleen in de Benelux actief, maar ook sterk aanwezig in Centraal- en Oost-Europa. Het is de grootste directbank in Europa. De bank heeft sterke posities in groeiemarkten als Turkije, Polen en Roemenië. Het groeipotentieel in Noord-Amerika en Azië is heel sterk. De bank zal niet haar internationale karakter verliezen want ING heeft een groot netwerk en is vertegenwoordigd in meer dan 40 landen in de wereld. Nationale en internationale klanten, grote klanten en kleine klanten kunnen allemaal bij de bank terecht. ING Direct heeft ook een sterke positie wereldwijd. ING Direct is een eenvoudige en transparante formule.

Het nadeel van een conglomeraat is een korting op de waarde van het bedrijf, die in de loop der jaren ongeveer 30% was. Die korting zal worden opgeheven als gevolg van de splitsing. Indien de bank en de verzekeraar bij elkaar gehouden waren, zou dat tot veel meer concessies bij de Europese Commissie hebben geleid en ook tot meer desinvesteringen zowel bij het bankbedrijf als bij het verzekeringsbedrijf. Splitsing op lange termijn was al de intentie, maar door de Europese Commissie is het besluit daartoe versneld.

De financiële sector verandert. De kapitaalisen nemen toe, evenals de liquiditeitisen. Tegelijkertijd is er de noodzaak om meer eenvoudige en transparante producten te gaan voeren. Om succesvol te kunnen zijn in het nieuwe economische klimaat is een sterke kostenpositie een noodzakelijke voorwaarde. Een sterk merk en een sterke balans zijn ook onontbeerlijk. ING Bank voldoet daar in ruime mate aan.

De kosten per klant zijn het laagst in Nederland en ING Bank heeft binnen Nederland de laagste kosten per klant. ING Direct heeft de laagste bedrijfskosten gerelateerd aan de klanttegoeden binnen de financiële sector. De liquiditeitspositie van ING Bank is sterk met een deposit/leningsratio van 1 tot 1,2. ING Bank is dus zeer goed gepositioneerd, niet alleen in Nederland, maar ook wereldwijd. Er zijn ambitieuze doelstellingen voor de bank. Het streven is om in 2013 een bank te zijn die kan groeien met 5% per jaar, met een kosten-baten verhouding van 50% en met een rendement op eigen vermogen tussen de 13% en 15%.

Ook ING Verzekeringen is marktleider op het terrein van levensverzekeringen en pensioenmanagement. Het verzekeringsbedrijf is een aantrekkelijke mix van volwassen bedrijven en sterke posities in een aantal groeiemarkten. Op de langere termijn behoort een groei van 10% van de omzet en van de waarde van nieuwe producten voor het verzekeringsbedrijf tot de mogelijkheden.

Het vermogensbeheer, als onderdeel van het verzekeringsbedrijf, heeft ruim EUR 400 miljard beheerd vermogen. Medio 2009 was daarvan ongeveer EUR 270 miljard voor rekening van derden en EUR 130 miljard voor eigen rekening. Het vermogen van derden is gelijk verdeeld over particulieren en institutionele klanten. Vanaf het eerste kwartaal van 2010 zal vermogensbeheer apart in de kwartaal- en jaarrapportages getoond worden en kan dus per kwartaal de winstgevendheid van dit onderdeel gevolgd worden.

De heer Hommen benadrukte dat de splitsing van het bedrijf en de daarop volgende afstoting van het verzekeringsbedrijf een belangrijk onderdeel is van het Back to Basics-programma. Dat programma is ook als herstructureringsprogramma door de Europese Commissie aanvaard maar er zijn ook enkele aanvullende voorwaarden gesteld. Dat betreft in de eerste plaats de verkoop van WestlandUtrecht en de bancaire activiteiten van Nationale-Nederlanden die operationeel zijn onder de naam Interadvies. Interadvies is een bedrijf met een eigen management en een eigen bankvergunning, met ongeveer 700 werknemers. Er zal een eigen financiële en juridische afdeling voor Interadvies worden opgetuigd. Het streven is om het komende jaar dit bedrijf verder te verzelfstandigen om het daarna binnen uiterlijk 22 maanden te verkopen. In dat bedrijf zit ook een portefeuille van consumentenkrediet van ING Retail Nederland.

Ten tweede is een additionele betaling van EUR 1,3 miljard opgelegd. Die betaling was nodig om toestemming te krijgen van de Europese Commissie voor de Alt-A transactie met de Nederlandse Staat, maar het was ook een algemene voorwaarde. De betaling zal op termijn gedaan worden, maar zal wel in één keer als last in het vierde kwartaal genomen worden. Ook is overeengekomen dat zolang de schuld aan de overheid niet is afgelost er geen acquisities mogen worden gedaan, dat ING in een aantal markten geen prijsleider kan zijn en dat betalingen op de hybride producten voortgezet worden.

Een andere eis van de EC is het afstoten van het bedrijf ING Direct in Amerika, een mooi bedrijf met een sterke marktpositie en in feite de marktleider in online banking in Amerika. De andere onderdelen van ING Direct zal ING onverminderd blijven steunen, want daarin blijft een groot groeipotentieel voor ING zitten.

De herstructurering die is overeengekomen, leidt tot een vermindering van het balanstotaal. ING had op 30 september verleden jaar een balanstotaal van EUR 1.376 miljard. Na alle afstotingen zal dat afgenomen zijn tot EUR 760 miljard. Door groei van 5% zal het balanstotaal in 2013 weer terug zijn op het niveau van ongeveer EUR 1.000 miljard. De heer Hommen licht vervolgens de verkorting van de balans met EUR 164 miljard toe evenals de afstotingen voor circa EUR 40 miljard, die al hebben plaatsgevonden, maar nog niet allemaal gerealiseerd zijn. ING zal ook het verzekeringsbedrijf afstoten met een balans totaal van EUR 277 miljard. Per saldo hebben de additionele eisen van de Europese Commissie dus betrekking op WestlandUtrecht en ING Direct ten bedrage van EUR 105 miljard.

De heer Hommen licht vervolgens de overeenkomst met de Nederlandse Staat toe. ING heeft aangepaste voorwaarden kunnen bedingen voor het terugbetalen van de helft van de schuld van EUR 10 miljard aan de staat onder de voorwaarde dat de terug betaling plaatsvindt voor het einde van januari 2010. In dat geval betaalt ING alleen een coupon, een bedrag van ongeveer EUR 260 miljoen, plus een premie van minimaal EUR 346 miljoen en maximaal EUR 705 miljoen. Om al deze betalingen te doen is een claimmissie nodig, waarvoor in deze Buitengewone Algemene Vergadering van Aandeelhouders goedkeuring wordt gevraagd. De overheid is ook bereid om een gesprek met ING aan te gaan over de terugbetalingsvoorwaarden van het tweede deel van de schuld.

De heer Hommen licht aan aantal kenmerken van de claimmissie toe, maar pas nadat goedkeuring is verkregen kan bepaald worden tegen welke prijs de claimmissie gedaan kan worden. Op 27 november of een dag later zullen de voorwaarden bekend worden gemaakt. Ook zal er een prospectus worden uitgegeven waarin deze transactie uitgebreid beschreven wordt.

De heer Hommen vat samen dat een aantal verstrekkende besluiten van de certificaaathouders wordt gevraagd. De Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur ondersteunen deze strategische koersverandering unaniem. De heer Hommen adviseert de vergadering nadrukkelijk om voor deze beslissingen te stemmen. Deze beslissingen zijn nodig om een zo goed mogelijke toekomst te creëren, zowel voor het verzekeringsbedrijf als voor het bankbedrijf.

De voorzitter geeft gelegenheid tot het stellen van vragen en wijst erop dat de vragen betrekking kunnen hebben op zowel de strategie als op de claimmissie.

De heer Beijersbergen (VEB) deelt mede dat hij namens een groot aantal particuliere beleggers spreekt die samen 1,5 miljoen certificaten van aandelen in deze vergadering inbrengen. De VEB is van mening dat opsplitsing inderdaad is te prefereren boven het vasthouden aan het bank/verzekeringsmodel. De Europese Commissie heeft de plannen tot verdere herstructurering goedgekeurd. Het risicoprofiel van ING neemt inderdaad sterk af en dat verheugt de beleggers. ING lijkt een soort Europese Postbank te worden. Een vraag is hoe het totale risico van het vastgoed er na de splitsing uit ziet voor de overblijvende bank.

Er is veel kritiek geweest op toezichthouders in Nederland en op de financiële sector, maar ook het risicomanagement binnen ING is in de afgelopen jaren tekortgeschoten. Ook de Raad van Commissarissen had moeten inzien dat de risico's niet meer in verhouding stonden tot een eigen vermogen van EUR 37 miljard en een balanstotaal van ruim EUR 1.300 miljard. Bij andere banken hebben interne functionarissen wel degelijk aan de bel getrokken en zelfs ontslag genomen. DNB heeft verschillende waarschuwingssignalen aan banken gegeven. De vraag is of De Nederlandsche Bank ooit opmerkingen aan het adres van ING heeft gemaakt over de extreem scherpe financieringen op groepsniveau en of ING zelf ideeën heeft over de wijze waarop het risicomanagement intern heeft gefunctioneerd en of het is aangepast. Is ING van mening dat zaken zouden moeten veranderen in het toezicht van De Nederlandsche Bank op de bancaire sector en, zo ja, welke? Tenslotte nog de meest essentiële vraag met betrekking tot de opsplitsing. Het vandaag te nemen besluit over verkoop van een aantal zeer wezenlijke bedrijfsonderdelen is één ding, de verkoopvoorwaarden zijn vers twee. In overeenstemming met artikel 107a is voor het besluit tot verkoop de goedkeuring van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders vereist; in de ogen van de VEB zou een verkoopovereenkomst of een mogelijke beursgang van enig wezenlijk bedrijfsonderdeel wederom aan de aandeelhoudersvergadering moeten worden voorgelegd. De heer Beijersbergen verzoekt de heer Hommen te bevestigen dat bij het afstoten van de verzekeringstak, ING Direct USA, de Nederlandse spin-off bank en ING Investment Management een nieuwe aandeelhoudersvergadering zal worden uitgeroepen.

De heer Hommen reageert dat ING als een Europese Postbank te beperkt is. ING zal een bank worden met het accent op Europa, maar ING is ook groot in Oost-Europa, in Polen en in Roemenië. ING heeft een sterke positie in Turkije en heeft ook posities in India, Thailand en China. Het commerciële kantorennetwerk bestrijkt bijna de hele wereld. ING Direct is actief in USA, in Australië, in Canada en in bijna alle landen van West-Europa, behalve in Nederland en België. In Duitsland is ING-DiBa de derde bank. ING Direct is sterk in Italië, Frankrijk en Spanje. ING blijft dus een grote internationale speler. ING zal blijven groeien in de komende periode. De eerste jaren zal dat organische groei zijn, maar zodra de steun van de overheid is afbetaald, zullen ook andere groei-opties tot de mogelijkheden behoren. Binnen ING wordt ieder kwartaal de marktwaarde van het vastgoed berekend waarbij de verschillen via de verlies-en-winstrekening lopen. De marktprijs van vandaag is niet de hoogste prijs dus het zou niet verstandig zijn om het vastgoed nu te verkopen.

Het is niet aan ING om iets over de toezichthouders te zeggen, dat moet gebeuren door de politiek en door de toezichtsector zelf. Het toezicht is zeker versterkt. Achteraf gezien zal altijd gezegd worden dat er beter risicomanagement had moeten zijn. ING heeft altijd veel waardering ontvangen van analisten en andere deskundigen over het risicomanagement bij ING. Desondanks is er een aantal maatregelen genomen die tot versterking van het risicomanagement geleid hebben. De heer Timmermans licht een aantal maatregelen nader toe. De balansgroei is voortvarend teruggebracht ten opzichte van 2007. Daarnaast is er gerichte aandacht voor de Alt-A-portefeuille. In Amerika is de betalingsachterstand op hypotheek meer opgelopen dan verwacht en daarvoor zijn maatregelen getroffen. Ook aan de verzekeringskant zijn maatregelen genomen als de producten te genereus zijn geweest richting de distributeurs. Er is dus bijgestuurd naar een nieuwe realiteit.

De heer Hommen refereert vervolgens aan het rapport van Standard & Poor over de waardering van de 45 grootste banken ter wereld, dat gisteren is gepubliceerd in The Financial Times. ING staat daarin op nummer 2, naast HSBC. In het rapport van de commissie-De Larosière wordt gepleit voor veel meer direct toezicht op alle banken. De Basel Commissie buigt zich over nieuwe kapitaaleisen. De leverage ratio (hefboomwerking) zal ook veel nauwkeuriger gevolgd gaan worden.

De heer Hommen wijst erop dat de verzekeringsactiviteiten niet in de eerste plaats zullen worden verkocht om de schuld af te lossen. Zolang de bank en het verzekeringsbedrijf bij elkaar zijn, kunnen de winsten gebruikt worden om de overheidsschuld terug te brengen. Mocht daarnaast meer nodig zijn, dan is er altijd nog de mogelijkheid van een IPO of verkoop van onderdelen. Afhankelijk van de grootte en het belang van de transactie zal ING daarop bij de certificaathouders terugkomen.

De heer Beijersbergen verzoekt de heer Hommen aan te geven of dat voor de vier onderdelen zal gebeuren, op grond van artikel 107a van boek 2 B.W. De heer Vink antwoordt dat artikel 107a een duidelijke grens aangeeft wanneer goedkeuring door aandeelhouders is vereist, namelijk alleen bij een transactie die een derde van het balanstotaal van de groep betreft, ter beoordeling op het moment dat de beslissing wordt genomen. Alleen als die drempel wordt gehaald, zal een verkoop van een bedrijfsonderdeel ter goedkeuring aan de aandeelhouders worden voorgelegd. De heer Beijersbergen concludeert dat het duidelijk is dat de verkoop-opbrengst van enige van deze onderdelen of het totaal van deze onderdelen nooit meer dan een derde van het balanstotaal op groepsniveau zal bedragen.

De voorzitter merkt op dat de wetgever deze verplichting oplegt juist om ervoor te zorgen dat besluitvorming tot verkoop niet zonder toestemming van de aandeelhouders kan plaatsvinden ingeval een onderneming door een dergelijke verkoop van identiteit zou veranderen. In het onderhavige geval wordt een strategie aangekondigd waarmee de identiteit van de onderneming door de afsplitsing van de verzekeraar van de bank wezenlijk verandert. Daarvoor wordt nu toestemming gevraagd zonder dat er al sprake is van enige concrete desinvestering. De Raad van Bestuur moet een zekere flexibiliteit worden gegund om deze beslissing te effectueren. Maar als de betreffende desinvesteringen aan de wettelijke criteria voldoen, dan zullen ze ter goedkeuring aan de certificaathouders worden voorgelegd.

De heer Gerritse informeert of ING ook heeft gekeken naar alternatieven voor de claimemissie, bijvoorbeeld naar achtergestelde obligaties. De heer Hommen legt uit dat een achtergestelde obligatie niet als core Tier 1-kapitaal kwalificeert. De overheid heeft ING kapitaal verschaft dat gezien wordt als core Tier 1-kernkapitaal.

De heer Anink gaat nader in op de potentiële verkoop van ING Direct USA. ING Direct USA is een goedlopend bedrijf met een mooie formule dat eigenlijk behouden zou moeten blijven. Toch heeft de Europese Commissie die eis gesteld. Het is onduidelijk hoe ondanks het uitstekende marketingconcept in Amerika de beleggingen zo slecht zijn geweest. Welke maatregelen zijn in het management genomen en in hoeverre acht het management hier maar ook in Amerika zich daarvoor verantwoordelijk? Als naast het terugbetalen van de staatssteun ook de Alt-A-garanties worden opgezegd, zou onderhandeld kunnen worden om ING Direct USA bij ING te houden.

De heer Hommen beaamt dat ING Direct US een goed concept is. Helaas zijn er beleggingen geweest, voornamelijk in de Alt-A-portfeuille, die achteraf gezien niet gunstig waren. Begin dit jaar is een overeenkomst met de overheid gesloten op grond waarvan de overheid, die geen IFRS-accounting hanteert, 80% van deze portefeuille en het risico daarvan overneemt en ING nog 20% van de portefeuille en van het risico draagt. Dit arrangement zou de verkoop van ING Direct USA kunnen belemmeren. Momenteel worden nieuwe IFRS-boekhoudstandaarden ontwikkeld die wellicht de afwaardering van dit soort activa anders benaderen. Wanneer die regels zouden veranderen, zou dat de weg kunnen openen dat ING deze activa opnieuw zelf in de boeken kan nemen.

Ten aanzien van de beleggingen van ING Direct US merkt de heer Timmermans op dat ING Direct US veel sneller is geweest met het aantrekken van spaargeld dan dat er hypotheek konden worden uitgezet in de markt. Voor het verschil daartussen zijn beleggingen gedaan, waarbij meer de *zekere* dan de *hoogste* rendementen werden nagestreefd. In Amerika zijn vervolgens de betalingsachterstanden uitzonderlijk opgelopen waardoor er problemen met de Alt-A-portfeuille zijn ontstaan. Thans wordt het overschot aan spaargeld zo zeker mogelijk belegd zoals in Amerikaans staatspapier, Amerikaans staatsgegarandeerd papier of door de Amerikaanse FDIC gesponsord papier. Omdat ING Direct US een zogenaamd thrift institute is mag het spaargeldoverschot Amerika helaas niet verlaten ter aanwending van andere dollar-financieringen bij de bank, zoals handels- en goederenfinanciering. De heer Hommen vult aan dat niet bij de Amerikaanse staat om steun is gevraagd omdat die mogelijkheid niet beschikbaar was.

De heer Anink vraagt zich af waarom niet twee jaar eerder al in Amerikaanse staatsstukken werd belegd en of er personele consequenties zijn verbonden aan deze verkeerde beslissingen. Wellicht dat hetzelfde management ook tekort is geschoten in de onderhandelingen met de Amerikaanse staat over staatssteun. De heer Hommen wijst erop dat aanvankelijk de beleggingen allemaal Triple-A waren gewaardeerd. Achteraf zijn die beleggingen in waarde gedaald. Dat is geen verontschuldiging, maar het geeft wel aan dat het heel lastig is geweest om de juiste keuzes te maken. Alleen Amerikaanse banken hebben bij de Amerikaanse overheid steun gekregen. Dat is niet te wijten aan het management, maar aan de Amerikaanse regering. Er zijn inderdaad personele maatregelen genomen. Een aantal mensen is niet meer aanwezig en een aantal heeft behoorlijke kortingen op het salaris en de bonus gekregen.

De heer Douma deelt mede dat hij de pensioenfondsen voor de metaal en techniek, het Pensioenfonds Metalelektro (PME) en een tiental andere pensioenfondsen vertegenwoordigt en tevens spreekt namens enkele leden van Eumedion, te weten de Stichting Pensioenfonds voor de Grafische Bedrijven (PGB), het Spoorwegpensioenfonds, de Stichting Pensioenfonds Openbaar Vervoer (SPOV) en de Stichting Fonds Voorheffing Pensioenen (FVP), gezamenlijk ongeveer drie miljoen stukken. De heer Douma merkt op dat indien wordt afgezien van de voorgeschiedenis, de huidige plannen net zo goed door een hedgefund afgedwongen hadden kunnen zijn. Dan was heel Nederland in rep en roer geweest en iedereen had geroepen dat het een onaanvaardbare aanval op een van iconen van het Nederlandse zakenleven zou zijn geweest. De certificaathouders wordt nu gevraagd in te stemmen met een strategiewijziging maar het betekent in feite dat niet alleen toestemming wordt geven voor de strategiewijziging en voor de splitsing tussen bank en verzekeraar, maar ook voor een pakket van maatregelen

door de Europese Commissie afgedwongen, waaronder de verkoop van een aantal onderdelen. De heer Douma vraagt zich af welke initiatieven zijn ondernomen door ING richting Europese Commissie om een minder vergaand pakket van maatregelen voor elkaar te krijgen.

De tweede vraag van de heer Douma betreft ING Direct US. Hij begrijpt niet goed waarom een bankonderdeel verkocht moet worden, terwijl het meest risicovolle onderdeel -- de Alt-A-portefeuille -- niet noodzakelijkerwijze mee gaat in de verkoop. Bovendien heeft de verkoop van ING Direct US niets te maken met Europese mededingingsregels, waar de Europese Commissie op toeziet. Zo is het volgens de heer Douma ook een buitengewoon vreemde eis van de Europese Commissie dat ING geen prijsleider mag zijn terwijl de Europese Commissie juist beoogt de mededinging te bevorderen. ING wordt ook voor een groot aantal jaren "on hold" gezet, wat voor aandeelhouders geen echt aantrekkelijk perspectief is. De heer Douma verzoekt om meer zicht te geven op de toekomst van ING, waardoor ook de aandeelhouders weer perspectief in deze onderneming zien.

De voorzitter bedankt de heer Douma voor de vragen en merkt op dat het voor de heer Hommen niet makkelijk zal zijn om de visie van de Europese Commissie te verklaren. De heer Hommen beaamt dat het lastige vragen zijn. De strategie van het opsplitsen is naar zijn mening echter heel duidelijk. Doordat ING deze strategie als plan bij de Europese Commissie heeft ingediend, is ING in staat geweest om te voorkomen dat er onderdelen zouden moeten worden afgestoten of structuren zouden worden gecreëerd die voor ING totaal niet acceptabel waren. De maatregelen van de Europese Commissie zijn niet met gejuich ontvangen. ING is toch van mening dat het creatief, slagvaardig en operationeel vaardig genoeg is om ondanks deze maatregelen een goede bedrijfsvoering voort te zetten. Het kostenniveau van ING is de laagste in Europa en de laagste in Nederland. ING Direct heeft de beste dienstverlening gerelateerd aan de kosten die zij maken. ING heeft dus de kostenstructuur om binnen die beperkingen te kunnen blijven concurreren en slagvaardig te blijven.

De Nederlandse overheid zat ook in een moeilijke positie. De Europese Commissie heeft pas op 22 juli bekend gemaakt wat de algemene eisen voor banken met staatssteun waren. De overeenkomsten tussen ING en de overheid van november 2008 en januari 2009, waren dus overeenkomsten zonder dat de eisen van de Europese Commissie bekend waren. Tijdens de gesprekken met de Europese Commissie werd pas echt duidelijk hoe vergaand deze beperkingen en eisen waren. Het zou beter zijn geweest als ING vooraf de eisen van de Europese Commissie had geweten in plaats van achteraf.

In de richtlijnen die de Europese Commissie in juli heeft afgekondigd staat ondermeer dat zij het recht krijgt te beoordelen of een bedrijf levensvatbaar is voor de toekomst. De Commissie heeft dat op een specifieke manier uitgelegd. Dit geldt ook voor het concept "burden sharing" wat inhoudt dat een bedrijf dat een voordeel heeft gekregen door staatssteun, dat voordeel moet compenseren op de relevante markt. ING heeft lang onderhandeld om ING Direct te behouden maar is daarin helaas niet volledig geslaagd. Als ING de eisen niet had geaccepteerd, dan zou er een procedure door de Europese Commissie zijn gestart met een doorlooptijd van zes maanden tot een jaar met waarschijnlijk een nieuwe commissaris. Daarna zou een exit procedure bij het Europese Hof jaren duren. Dat risico heeft ING niet willen nemen want een bedrijf houdt het niet vol als het vijf jaar stil moet staan. Tenslotte, er is nog geen keuze ge-

maakt of ING Direct in Amerika met of zonder de Alt-A-portefeuille wordt verkocht. Dat zal onderzocht worden.

De heer Douma kan begrijpen dat ING die keuze heeft gemaakt maar blijft het opmerkelijk vinden dat een gezamenlijke poging van ING en de Nederlandse overheid om in ieder geval de gedwongen verkoop van ING Direct US te voorkomen niet succesvol is geweest. Tenslotte spreekt de heer Douma de hoop uit dat ING snel van de resterende schuld kan afkomen. De voorzitter sluit zich hierbij aan.

Naar aanleiding van het eerdere antwoord dat er geen lening kan worden gesloten omdat het geen Tier-1-kapitaal genereert stelt de heer Tiemstra dat de 8% Perpetual die in 2008 is uitgegeven wel als Tier 1 kapitaal kwalificeerde. Begin 2009 is er grote onzekerheid geweest bij veel houders van deze lening over de rentebetaling naar aanleiding van de afwaardering door de Kasassociatie. Toen werd de onzekerheid in de markt nog groter en heeft een aantal mensen helaas afscheid genomen tegen zeer lage koersen. De heer Tiemstra verzoekt om toelichting op dit gebeuren evenals op de rentebetaling op de 2008 Perpetual van dit jaar en het volgende jaar.

De heer Hommen legt uit dat er een onderscheid is tussen core Tier 1 en Tier 1. Een achtergestelde lening is geen onderdeel van core Tier 1. Core Tier 1 is tegenwoordig het kenmerk dat instellingen onderscheidt in hun kapitaalkrachtigheid. De heer Timmermans vult aan dat het betalen van coupons op Tier 1 securities ook de inzet is geweest van een discussie met de Europese Commissie. ING kan nu zonder toestemming van de Europese Commissie die coupons blijven betalen.

De heer Feijen betoogt dat de markt altijd gelijk heeft. De beurskoers van ING zegt genoeg. Het eigen vermogen van ING was kennelijk zeer slecht belegd, als gevolg van een verkeerde inschatting van het risico. Het vervolg is onduidelijk. Het potentieel tot herstel, met name van de beurskoers van ING, wordt met dit voorstel teniet gedaan. Als de maatregelen voor ING vergeleken worden met de maatregelen voor andere banken lijkt het alsof ING niet hard genoeg gevochten heeft. Misschien is het wel een groter risico om met het huidige voorstel akkoord te gaan dan om een nieuwe Europese commissaris af te wachten en kans te maken op een betere overeenkomst. Het huidige voorstel is niet goed voor ING. In het gunstigste geval wordt ING klein genoeg om te worden overgenomen, wat de beurskoers nog omhoog kan drijven. ING zou moeten kiezen tussen splitsen of een emissie maar niet beide doen. Er is een boete voor het vervroegd afbetalen van de staatsteun, dus niet doen.

De heer Hommen reageert dat hij het niet met de heer Feijen eens is. ING legt alle kaarten op tafel en beschrijft duidelijk wat er gebeurd is. Het resultaat mag de heer Feijen niet geweldig vinden maar dit is wel het beste resultaat dat ING heeft kunnen bereiken. BNP heeft ook staatsteun gekregen, maar de Fransen hebben iedere bank staatsteun gegeven en dus was er in Frankrijk niemand benadeeld. Bovendien zijn zij onder de grenzen van staatsteun van de Europese Commissie gebleven. De staatsteun wordt voor de helft (EUR 5 miljard) afgelost door deze aandelenemissie. Die aflossing zou volgens de oorspronkelijke afspraken EUR 7,5 miljard zijn maar ING heeft bedongen dat de aflossing teruggaat naar een bedrag van EUR 5 miljard plus een premie van EUR 347 miljoen en de coupon die nog niet betaald

was. De aflossingsboete is teruggebracht van 50% naar slechts 13%, dat is een voordeel van ongeveer EUR 2,2 miljard.

De heer Heinemann informeert hoeveel procent van het geplaatst kapitaal de emissie is. Momenteel is de aandelenmarkt uitermate slecht en de kans is heel groot dat deze enorme emissie zal mislukken. Wellicht kan de emissie uitgesteld worden en daarmee ook de aflossing. Tevens merkt hij op dat de concurrentie schuldig is aan de problemen bij ING en dat de EUR 1,3 miljard extra premie voor de Alt-A-transactie een soort straf lijkt. Voorts refereert de heer Heinemann aan de opmerking van de heer Timmermans dat het exces aan activa in de Verenigde Staten belegd zal worden in Amerikaans schuldpapier, waarover de rating agencies een positief advies afgeven. Dat hebben ze ook gedaan met de sub-prime en de Alt-A-leningen, met catastrofale gevolgen. Waarom gaat men af op dit soort rating agencies?

De heer Hommen antwoordt dat de EUR 7,5 miljard claimemissie ongeveer een derde van het uitstaande kapitaal is op basis van de marktwarde van ING van rond de EUR 20 miljard. De Europese Commissie heeft bepaald dat de EUR 1,3 miljard gedurende een bepaalde termijn betaald moet worden zolang de Alt-A-garantie bestaat uitstaat. Zodra de Alt-A-garantie vervalt, vervalt de verplichting om aan die betalingen te voldoen. De EUR 1,3 miljard zal als verlies in het vierde kwartaal worden geboekt, wat ten laste gaat van de kapitaalpositie van ING. Om die reden is dat bedrag onderdeel van de claimemissie. De extra te betalen premie van EUR 1,3 miljard betekent wel dat ongeveer EUR 25 miljard aan leningscapaciteit minder beschikbaar is. De heer Hommen heeft er vertrouwen in dat de emissie lukt. De afgelopen weken is uitvoerig met investeerders gesproken en de feedback is zeer positief. De heer Timmermans licht toe dat ING in de US is gebonden om voor 52% van de activa in hypotheekgerelateerde producten te beleggen en daarvoor wordt het beste gezocht wat er in de Amerikaanse markt te krijgen is zonder te grote concentraties in die portefeuille krijgen. Daarbij maakt ING niet noodzakelijkerwijs gebruik van de raters.

De heer Hazewinkel (Stichting ING Aandelen) vindt dat de heer Hommen goed inzicht heeft gegeven in de onderhandelingsdilemma's. Er resteren nog drie specifieke vragen, om beter begrip te krijgen voor het transformatieproces en de onderhandelingen met de Europese Commissie. De eerste vraag is of ook alternatieven zijn overwogen, zoals een reverse-transactie waarbij de bank- of een deel van de bankactiviteiten zouden worden afgestoten of door middel van een IPO naar de markt zouden worden gebracht. De tweede vraag betreft de coupon op de Tier 1 securities. Die 8,25%-coupon is alleen betaalbaar wanneer in enig jaar dividend wordt uitgekeerd. Is de conclusie juist dat toch de coupon wordt betaald ook al is er geen indicatie dat het dividend wordt uitgekeerd? De derde vraag heeft betrekking op wat nu aangekondigd wordt als "een markant nadeel van de combinatie bank/verzekeraar", de double leverage. In het verleden sprak men juist vanwege de combinatie van een efficiënt kapitaalgebruik. Het is onduidelijk hoe dat efficiënt kapitaalgebruik in een keer is omgeslagen in het nadeel van de double leverage.

De heer Hommen reageert dat in detail wordt nagegaan op welke wijze de bank en de verzekeraar aan elkaar verbonden zijn. Een IPO-proces moet goed worden voorbereid maar onder tussen moeten de twee bedrijven zo goed mogelijk door draaien. Bij de bank zijn veel verbeteringsprocessen al doorgevoerd. Bij het verzekeringsbedrijf is die fase net begonnen en zal

dit circa zes maanden in beslag nemen. Daarna is de verwachting dat de bank en het verzekeringsbedrijf zeer goede resultaten kunnen behalen. Die resultaten komen ten goede van de onderneming en kunnen gebruikt worden om de schuld aan de overheid terug te betalen. Op een zeker moment zal de terugbetaling aan de staat rond zijn en dan bestaat de mogelijkheid om een IPO te doen voor de gehele verzekeraar of misschien voor onderdelen daarvan, of het bedrijf op te knippen en aandelen aan de aandeelhouders te geven, of te bezien of het bedrijf bijvoorbeeld in stukken kan worden verkocht. Dit proces moet heel zorgvuldig verlopen zodat er geen waardeverlies is tijdens het proces. Er is overwogen om dat proces ook voor de bank te doen, maar de flexibiliteit van de bank, is heel anders dan die van de verzekeraar. Ook de fiscaal en juridische problematiek is anders. Daarom is gekozen dat de verzekeraar wordt afgestoten en niet de bank.

De couponbetaling is alleen nodig wanneer er ook dividendbetalingen zijn. De overheid heeft echter bedongen dat de schuld alleen voor eind januari tegen een gereduceerde prijs mag worden terugbetaald als ook de rentebetaling tot en met vandaag wordt betaald. Dat is in feite een onderdeel van de premie die de overheid bedongen heeft.

De heer Timmermans gaat in de op de vraag over de dubbele hefboom. Enerzijds kan gezegd worden dat een bank en een verzekeraar niet op hetzelfde moment verliezen draaien en dat dit een vorm van diversificatie is. Daarom is er altijd vanuit gegaan dat ING een dubbele hefboom mag hebben. Anderzijds versterkt de dubbele hefboom de negatieve effecten als zowel de bank als de verzekeringsmarkt slecht is, zoals in 2002 en ook in 2008 het geval was. De mening over de dubbele hefboomwerking wijzigt naar gelang de markten wijzigen. Dat heeft ertoe geleid dat ING ervan af wil.

De heer Wokke betoogt dat er een aandelenemissie is aangekondigd, maar de certificaathouders hebben eigenlijk helemaal geen invloed op het beleid, in tegenstelling tot de Stichting Aandelen ING, en vraagt om een reactie. Tevens heeft het hem verwonderd dat de heer Tilmant is toegetreden tot het bestuur van BNP Paribas zonder dat hij verantwoording heeft afgelegd voor het beleid van ING in de afgelopen jaren. De heer Wokke vervolgt met de opmerking dat er in juli in de krant een artikel is gepubliceerd, waaruit bleek dat de ING op de eerste plaats stond in Nederland bij het investeren in controversiële wapens, waaronder landmijnen. De voorzitter reageert dat de Stichting Aandelen ING onafhankelijk is. Na zijn vertrek was de heer Tilmant vrij om te doen wat hij wil. De heer Timmermans vult aan dat ING geen landmijnen financiert en dat de krant het fout heeft.

De heer Stevense (Stichting Rechtsbescherming Beleggers) verzoekt om de kwestie rondom de dubbele hefboom nog wat nader toe te lichten. Hij vraagt ook om meer duidelijkheid omtrent de waardering IFRS versus US GAAP. Wellicht is er toch een mogelijkheid dat ING Direct US niet hoeft te worden verkocht. Tevens informeert de heer Stevense wat voor een soort overnames ING voor ogen heeft over een paar jaar en verzoekt hij om een nadere uitleg over de treasury activiteiten binnen ING want de indruk bestaat dat het daar op meer punten aan schort.

De heer Hommen legt uit dat in de afgelopen periode, waarin allerlei waardes plotseling sterk daalden, waar liquiditeit wegviel waardoor markten ophielden te functioneren, zowel de bank als het verzekeringsbedrijf naar beneden werden getrokken terwijl zij elkaar in het verleden

compenseerden. Het gevaar van de dubbele hefboom is dat het de werking naar beneden versterkt.

Als ING een IPO zou doen en een notering in Amerika voor die IPO zou aanvragen, moeten de financiële rapportages ook volgens de US GAAP regelgeving opgesteld worden en dat vraagt tijd. Als een bedrijf niet kan groeien, staat het stil en dat wil ING niet. Totdat de staats-schuld is afgelost zal de groei organisch zijn met ongeveer 5%. Het is nu nog te vroeg om te weten welke overnames daarna overwogen zouden worden. WestlandUtrecht heeft altijd de treasury-afdeling van de bank kunnen gebruiken, maar zal nu een eigen treasury-afdeling opzetten en zelf middelen gaan aantrekken in de markt.

De heer Stevense komt terug op het teveel aan schulden en vraagt zich af hoe ING aan teveel schulden komt. De heer Hommen antwoordt dat vanuit ING Groep schuld wordt genomen die als eigen vermogen wordt doorgegeven aan de bank en aan de verzekeringsmaatschappij. Er is dus een schuld op holdingniveau. Dat werkt aantrekkelijk op het moment dat alles goed gaat, maar zodra het de verkeerde kant opgaat, werkt dat negatief. Daar stopt ING dus mee.

De heer Beijersbergen (VEB) geeft een stemverklaring af namens de VEB. De VEB is een voorstander van de voorgenomen opsplitsing en de plannen, zoals die er nu liggen. Er is alle vertrouwen dat de bank in de toekomst kan slagen. Er is echter geen expliciete garantie dat op het moment van verkoop van een of meer van de vier essentiële bedrijfsonderdelen deze nogmaals aan de vergadering worden voorgelegd. Op dit punt zal de VEB zich dan ook van stemming onthouden. De heer Beijersbergen voegt daar aan toe dat dit ook het uitgelezen moment is om nog eens goed naar de certificering te kijken. In het verleden is al eens gezegd dat bij drie maal een opkomst van meer dan 35% de certificering zou worden afgeschaft. Dat is "on hold" gezet, maar het zou goed zijn om daar in april volgend jaar op terug te komen. Mocht Nationale-Nederlanden met een spin-off of een IPO naar de beurs worden gebracht, dan zouden dat gewone aandelen moeten zijn en geen gecertificeerde. De VEB zal wel voor punt 3 stemmen. De heer Beijersbergen vraagt vervolgens of met de formulering "machtiging tot uitgifte en tot uitsluiting van het voorkeursrecht" wordt bedoeld dat er mogelijk ook aandelenpakketten worden geplaatst bij partijen die nog geen of een klein belang bij ING hebben tegen dezelfde prijs als waartegen de claimhouders kunnen kopen.

De voorzitter dankt de heer Beijersbergen voor zijn stemverklaring en zegt toe dat ING in ieder geval tijdens de aandeelhoudersvergadering volgend jaar terug zal komen op de certificering. De heer Vink legt vervolgens de formulering nader uit. Het wettelijk voorkeursrecht wordt in feite terzijde gesteld, maar daarvoor in de plaats komt het recht van aandeelhouders en certificaathouders om gebruik te maken van claims die aan hen worden uitgegeven.

De heer Velsinga informeert of het mogelijk is om een emissie van aandelen te doen in plaats van certificaten. De voorzitter antwoordt dat het technisch niet mogelijk is om nu een emissie van aandelen te doen want die zijn niet genoteerd op de beurs.

De heer Springveld vraagt zich af wat het effect is van de combinatie van de staatssteun, de Alt-A-garantie en ING Direct USA op de toekomst van ING. De heer Hommen antwoordt dat ING nu EUR 5 miljard van de staatssteun gaat aflossen. De overheid is bereid met ING in gesprek te gaan over de voorwaarden van terugbetaling van de tweede EUR 5 miljard. Zodra die

is afgelost, zijn er weer veel meer mogelijkheden voor ING. Alt-A is in feite een structuur, waar de overheid 80% van de risico's heeft genomen, de opwaartse en ook de negatieve risico's. De verkoop van ING Direct US is niet noodzakelijk gekoppeld aan de Alt-A-garantie. Wellicht zijn er mogelijkheden om de Alt-A-garantie te beëindigen of dat de nieuwe accountingregels nieuwe mogelijkheden creëren. Dat zou een positief effect kunnen hebben op de verkoop van ING Direct US. De heer Springveld informeert of de Alt A-garantie als staats-teun geldt. De heer Hommen antwoordt dat de Alt-A-transactie door de Commissie is meege-rekend als staatsteun.

De heer Van de Bos vraagt naar de intrinsieke waarde van ING na het derde kwartaal van 2009 en na de splitsing in een bankdeel en een verzekeringsdeel. Tevens informeert hij naar de betalingsachterstanden op de Alt-A portefeuilles en op andere hypotheekportefeuilles in Amerika. De heer Van de Bos vraagt zich af hoe groot de consumptief krediettak van ING is en waarom WestlandUtrecht uit ING wordt gehaald, want die zou ook bij ING Hypotheken ondergebracht kunnen worden. Het zou bovendien goedkoper zijn om de tak consumptief krediet via service-providing direct aan derden uit te besteden. De heer Van de Bos uit zijn zorgen over het toekomstperspectief van ING Real Estate en informeert waarom ING onlangs een 10,25% belang heeft genomen in de BAM en een vergelijkbare deelneming in Randstad.

De heer Timmermans deelt mede dat ING Groep een intrinsieke waarde heeft van EUR 26,5 miljard exclusief de core Tier 1 securities. In het derde kwartaal is er op de Alt-A-obligaties EUR 579 miljoen afgeschreven, bij geschatte kredietverliezen van EUR 241 miljoen. De betaalachterstand op de Alt-A portefeuille is ongeveer 24%. ING heeft ook prime-hypotheken in de portefeuille en daarop is in het derde kwartaal een voorziening genomen, onderdeel van de totale loan loss voorzieningen die overigens in het derde kwartaal gedaald zijn van EUR 850 miljoen naar EUR 662 miljoen.

De heer Hommen geeft aan dat de afsplitsing van Interadvies, dus WestlandUtrecht en een stukje van Nationale-Nederlanden, plus consumptief krediet, een eis is van de Europese Commissie die niet veranderd kan worden. Dat er kosten gemaakt moeten worden, is helaas waar, dat hoort er gewoon bij. De omvang van de consumptief kredietportefeuille is ongeveer EUR 2 miljard. De deelnemingen in BAM en Randstad zijn gedaan door de vermogensbe-heerders binnen ING, die geheel onafhankelijk opereren. Alleen de eindresultaten worden door de Raad van Bestuur beoordeeld.

De heer Fehrenbach deelt mede dat hij vandaag spreekt namens zijn klanten, waaronder de Stichting Pensioenfonds Zorg en Welzijn. Hij is van mening dat het goed is om vandaag vooral vooruit te kijken terwijl de certificaathouders het recht behouden om op een later moment terug te kijken hoe een en ander is gelopen. Vandaag wordt toestemming gevraagd voor de aangekondigde strategiewijziging waardoor het karakter van ING ingrijpend zal wij-zigen. In het verlengde daarvan is het zinvol om de structuur van ING ook goed tegen het licht te houden en het verzoek is daarom om op de Algemene Aandeelhoudersvergadering van 2010 de plannen op dat punt te presenteren. Nadat de plannen zijn ontvouwd zou de struc-tuurwijziging ter stemming moeten worden voorgelegd aan de certificaathouders. Temeer daar ING op holdingniveau drie bestuurders heeft terwijl er 13 commissarissen zijn, waarvan overigens twee van de overheid. Als ook de staatsteun voor minimaal de helft wordt terug be-

taald is er dus alle aanleiding om die structuur opnieuw tegen het licht te houden, niet in de laatste plaats gezien het eerdere commentaar op het administratiekantoor.

De heer Hommen reageert dat dat zeker aan de orde zal komen, want de structuur volgt de strategie. Wellicht al in de volgende aandeelhoudersvergadering.

De heer Tiemstra stelt dat er twee grote transacties met de Staat zijn gedaan. De eerste was wat de overheid "steun" noemt, hoewel tegen zeer slechte voorwaarden. De tweede was een vrijwillige overeenkomst tussen de Staat en ING. De koers van het aandeel of het certificaat ING ging daarna weer stijgen tot de onderhandelingen met de Europese Commissie begonnen en Mevrouw Kroes ING een boete heeft opgelegd van EUR 1,3 miljard. De heer Tiemstra vraagt zich af of ING zich wel voldoende krachtig heeft verzet tegen deze boete en waarom ING niet naar de rechter is gestapt. Bovendien eindigt de commissiefunctie van mevrouw Kroes over enkele weken en zou er wellicht iemand op die post komen die positiever tegenover ING staat.

De heer Hommen beaamt dat de betaling van EUR 1,3 miljard niet een idee van ING was en ING heeft zich daar sterk tegen verzet. Maar de consequentie zou zijn geweest dat ING dan geen toestemming voor de Alt-A-transactie met de Staat had gekregen. Het onthouden van die toestemming had kunnen betekenen dat die transactie ontbonden had moeten worden waardoor ING circa EUR 12 à 13 miljard in één keer als boekhoudverlies had moeten nemen. Dat was een nog slechtere optie. Op een zeker moment had mevrouw Kroes inderdaad in deze discussie een betere positie dan ING en de heer Bos heeft geen bezwaar gemaakt tegen die betaling. De heer Tiemstra concludeert dat de hele splitsing en alles wat ermee samenhangt het werk is van mevrouw Kroes. De heer Hommen werpt tegen dat de splitsing wel vanuit ING wordt ondersteund. Als ING bij het Europese Hof bezwaar had gemaakt tegen de betaling van EUR 1,3 miljard dan zou het zeker drie jaar duren voordat ING uitsluitel zou hebben gekregen, terwijl ondertussen de betaling wel gedaan had moeten worden.

De heer Desmet stelt dat er een unaniem besluit is genomen door de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen, waarin twee overheidscommissarissen zitten. Tegelijkertijd is de koers opnieuw met circa 40% gedaald dus wat is nu het voordeel voor de aandeelhouders? De heer Desmet geeft aan dat hij graag van achter de tafel had vernomen dat nu ING wederom een beroep doet op het geld van de aandeelhouders, want het is tenslotte een verwatering van bijna 35%, dit vertaald zal worden in de salaris- en de beloningsstructuur van de heren achter de tafel. Hij vraagt zich af of de Raad van Commissarissen dat heeft overwogen en zo ja, waarom dat dan niet bekend is gemaakt.

De voorzitter reageert dat in de aandeelhoudersvergadering van april aanstaande het beloningsbeleid ter sprake zal komen waar natuurlijk ook rekenschap zal worden gegeven van de veranderde situatie in de wereld, mede door de crisis. Dan is er alle gelegenheid om verder over dat onderwerp te spreken. De heer Hommen vult aan dat de Raad van Bestuur dit jaar en verleden jaar geen salarisverhoging, geen bonus en ook geen langetermijncompensatie heeft ontvangen. De salarissen van de Raad van Bestuur van ING zijn sinds 2008 niet verhoogd. De heer Hommen waarschuwt dat er geen situatie mag ontstaan waarin mensen niet graag voor ING willen werken. Dat is ook belangrijk voor de aandeelhouders. Aan de andere kant wil ING niet te veel betalen en heeft ING ook de Code Banken onderschreven waarin staat dat

een bonusbetaling niet meer dan 100% van de salarisbetaling mag zijn. De heer Desmet verwijt de heer Hommen dat hij reageert op een vraag uit de zaal en niet uit eigen beweging met deze informatie is gekomen. Bovendien is hij het structureel oneens dat als de zeer hoge salarissen zoals bij de Citibank of Goldman Sachs niet betaald worden, er dan geen goede functionarissen te krijgen zouden zijn.

De heer Van der Veen constateert dat de autoriteiten zeer ernstig incompetent blijken te zijn en dat het het beste lijkt om vandaag voor te stemmen met dank aan alle medewerkers van ING en alle klanten van ING voor het gestelde vertrouwen.

De heer Heinemann merkt op dat nog niet zo lang geleden Amsterdam een financieel centrum moest worden. Vandaag de dag is dat het tegenovergestelde. De banken moeten kleiner worden. Hoe is dit te rijmen? Ten tweede vraagt hij zich af of er nu echt geen betere beleggingen zijn dan dat Amerikaanse schuld papier. Er zijn beleggingen die misschien wel iets risicovoller zijn, maar dat is de Amerikaanse dollar ook en de Amerikaanse financiële wereld verkeert op dit moment in een zeer onzekere situatie.

De heer Hommen benadrukt dat het niet de bedoeling van ING is om kleiner te worden. De bank en de verzekeraar zijn groot genoeg om onafhankelijk van elkaar en naast elkaar te kunnen bestaan. Ze hebben beiden de mogelijkheden om te groeien. Wel is het de wens om het bedrijf simpeler, eenvoudiger, efficiënter en doelgerichter te maken. Dus niet kleiner, maar beter! Wat de beleggingen in Amerika betreft legt de heer Timmermans uit dat ING Direct US een spaarbank is met direct opvraagbare tegoeden. De beleggingen zijn dus zodanig dat een spaarder iedere dag zijn geld terug kan halen. Bovendien moeten die beleggingen voldoen aan voorschriften voor spaarbanken en die sluiten bijvoorbeeld beleggingen in grondstoffen en aandelen uit. De heer Heinemann informeert of andere valuta, bijvoorbeeld de Zwitserse frank, een optie is. De heer Timmermans antwoordt dat het in de VS voor een thrift institute ook niet is toegestaan om valutarisico's te lopen.

De heer Vermaesen constateert dat ING 22% betaalt over de aflossing van EUR 5 miljard en informeert of de notering aan de Amerikaanse effectenbeurs zal verdwijnen als ING Direct US is verkocht. Hij vraagt zich ook af waarom het zo belangrijk is dat de producten simpeler worden. Tevens wil de heer Vermaesen graag weten wat de invloed is van gewijzigde boekhoudregels op de balans van ING.

De heer Hommen betoogt dat het belangrijk is dat de consument het product begrijpt. ING zal zeker bekijken of de notering in Amerika voor de toekomst nog wel nodig is. Wat betreft de boekhoudregels wijst de heer Timmermans erop dat ING het oneens kan zijn maar er wel naar moet handelen. Een van de leerpunten uit deze crisis is dat niet alleen de werkelijke verliezen op de activa relevant zijn, maar ook de boekhoudkundige consequenties van dit soort activa. Er zijn voorstellen om de boekhoudregels te veranderen maar daarover moeten de politiek en de Europese Commissie nog spreken.

De voorzitter vat samen dat er een kritische maar constructieve discussie is gevoerd over twee heel belangrijke onderwerpen die de aandeelhouders ook bijzonder raken, zowel de verandering van de identiteit van ING als een heel omvangrijke claimmissie. De voorzitter stelt voor om over te gaan tot de stemmingen.

2B. Goedkeuring van een besluit van de Raad van Bestuur omtrent een belangrijke verandering van de identiteit of het karakter van de vennootschap of de onderneming (ter beslissing).

Nadat er verder geen vragen zijn, brengt de voorzitter het voorstel tot Goedkeuring van een besluit van de Raad van Bestuur omtrent een belangrijke verandering van de identiteit of het karakter van de vennootschap of de onderneming in stemming. Nadat de elektronische stemming heeft plaatsgevonden, constateert de voorzitter dat het voorstel is goedgekeurd met 1.997.980.327 stemmen vóór, 4.280.032 stemmen tegen en 10.455.528 onthoudingen. Als de stemmen van de Stichting ING Aandelen waarvoor zij geen steminstructies van certificaathouders heeft ontvangen, buiten beschouwing worden gelaten, dan zou het voorstel zijn aangenomen met 611.873.431 stemmen vóór, 4.280.032 stemmen tegen en 10.455.528 onthoudingen.

3. Machtiging tot uitgifte van gewone aandelen en tot uitsluiting van het voorkeursrecht (ter beslissing).

De voorzitter wijst erop dat dit voorstel de claimemissie betreft. Nadat hij heeft geconstateerd dat er geen vragen meer zijn brengt hij in stemming het voorstel om de Raad van Bestuur aan te wijzen als het orgaan dat bevoegd is om, met goedkeuring van de Raad van Commissarissen, te besluiten om binnen de grenzen van het maatschappelijk kapitaal een zodanig aantal gewone aandelen uit te geven als nodig is voor een emissieopbrengst van maximaal zeven miljard vijfhonderd miljoen euro (EUR 7.500.000.000,--) en tot uitsluiting van de toepasselijke voorkeursrechten.

Het aantal gewone aandelen dat op grond van deze aanwijzing maximaal kan worden uitgegeven, is gelijk aan het totale aantal nog niet uitgegeven gewone aandelen dat is begrepen in het huidige maatschappelijk kapitaal, inclusief de gewone aandelen die op grond van bestaande aanwijzingsbesluiten kunnen worden uitgegeven. Op grond van deze aanwijzing kunnen gewone aandelen worden uitgegeven zonder voorkeursrecht voor bestaande aandeelhouders. Echter, aan houders van bestaande gewone aandelen – met uitzondering van de Stichting ING Aandelen – en houders van bestaande certificaten aan toonder van gewone aandelen worden vergelijkbare rechten toegekend om op nieuwe certificaten van gewone aandelen in te schrijven, welke rechten uitgeoefend kunnen worden met inachtneming van toepasselijke wet- en regelgeving op het gebied van het effectenrecht.

Deze aanwijzing geldt voor de periode eindigend op 27 oktober 2010 en komt niet in de plaats van de aanwijzing die op 27 april 2009 door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders werd gedaan. Laatstbedoelde aanwijzing blijft derhalve onverminderd van kracht, voor zover daarvan geen gebruik is gemaakt.

Nadat de elektronische stemming heeft plaatsgevonden, constateert de voorzitter dat het voorstel is aangenomen met 1.983.905.442 stemmen voor, 5.800.663 stemmen tegen en 23.009.683 onthoudingen. Als de stemmen van de Stichting ING Aandelen waarvoor zij geen steminstructies van certificaathouders heeft ontvangen, buiten beschouwing worden gelaten,

dan zou het voorstel zijn aangenomen met 597.798.546 stemmen voor, 5.800.663 stemmen tegen en 23.009.683 onthoudingen.

4. Sluiting.

Onder dankzegging voor de aanwezigheid en de inbreng sluit de voorzitter om 16.30 uur de vergadering.

Amsterdam,

A stylized blue ink signature of P.A.F.W. Elverding.

P.A.F.W. Elverding
voorzitter

Amsterdam,

A stylized blue ink signature of L.G. van der Meij.

L.G. van der Meij
secretaris

Den Haag,

A stylized blue ink signature of J.M.M. Groen.

J.M.M. Groen
certificaathouder